ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Риштон тумани

2024 йил 23 декабрь

4-1505-2402/5851-сонли иш

Риштон туманлараро иқтисодий судининг судьяси Ш.Мирзаматов раислигида, судья ёрдамчиси Д.Хомидовнинг суд мажлиси котиблигида, даъвогар Олтиариқ туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг "Axmadjon Bekzod Zamini" фермер ҳўжалиги манфаатини кўзлаб, жавобгар — "Hamza Expo Art Tektile" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 125 911 474 сўм асосий қарз ва суд харажатларини ундириш тўғрисидаги иқтисодий ишни тарафлардан даъвогар адвокати Ж.Малабаев (2024 йил 23 октябрь кунидаги 76-сонли ордер ва 2024 йил 28 октябрь кунидаги 22-сонли ишончнома асосида), жавобгар вакили Ф.Хожибоев (2024 йил 1 июль кунидаги 388-сонли ишончнома асосида) иштирокида, Риштон туман судлари биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Олтиариқ туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнларда кенгаш деб юритилади) судга "Axmadjon Bekzod Zamini" фермер ҳўжалиги (бундан буён матнларда даъвогар деб юритилади) манфаатида даъво ариза билан мурожаат қилиб, "Хата Ехро Art Textile" масъулияти чекланган жамият (бундан буён матнларда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 125 911 474 сўм асосий қарз ва суд ҳаражатларини ундиришни сўраган.

Кенгаш даъво аризасида ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишни сўраган. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнларда ИПК деб юритилади) 170-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогар суд мажлисига келмаса, даъвогарнинг ишни унинг йўқлигида кўриш тўғрисидаги аризаси бўлган такдирда, низо унинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкинлиги белгиланган, шу сабабли суд мазкур мазкур ишни кенгаш вакили иштирокисиз кўришни лозим топади.

Даъвогар вакили суд мажлисида даъво аризаси бўйича тушунтириш бериб, жавобгар томонидан даъвогарни огохлантирмасдан, пахта хом ашёсини топшириш режасини бажармаганлиги учун ноконуний равишда ва асоссиз тартибда 125 911 474 сўм жарима ушлаб колганлигини, жавобгар билан низони ўзаро келишув йўли билан ҳал этиш максадида килинган ҳаракатлар ўз натижасини бермаганлигини, шу сабабли даъво аризасини тўлик каноатлантириб беришни сўради.

Жавобгар вакили Ф.Хожибоев, суд мажлисида даъво аризаси бўйича тушунтириш бериб, даъво аризасига эътироз билдириб, даъвогар пахта хом ашёсини топшириш режасини бажармаганлиги учун тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.2 ва 5.2-моддаларига асосан жарима сифатида 125 911 474 сўм ушлаб қолинганлигини, бу ҳақида тарафлар ўртасида солиштирма далолатнома имзоланганлигини, шу вақтгача даъвогар эътироз

билдирмаганлигини, жарима қонуний тартибда ушлаб қолинганлигини баён этиб, даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, иш учун мухим ахамиятга эга бўлган холатларни аниқлаб, суд мажлисида иштирок этган даъвогар ва жавобгар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, далилларни текшириб, куйидаги асосларга кўра, даъвогарнинг даъво аризасини қаноатлантиришни лозим топади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, 2021 йил февраль ойида даъвогар ва жавобгар ўртасида 135-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта етиштириш бўйича контрактация шартномаси (бундан буён матнларда шартнома деб юритилади) имзоланган, шартномага асосан даъвогар 71,0 гектар ер майдонида, 258,9 тонна пахта хом ашёсини етиштириб, жавобгарга топшириш мажбуриятини олган.

Жавобгар эса топширилган пахта хом ашёсини қабул қилиб олиши ва шартноманинг 2.1-бандига асосан етказиб берилган пахта хом ашёсининг ҳар бир тоннасига, 1.1-сорти учун 7 030 000 сўмдан, 1.2-сорти учун 6 850 000 сўмдан, 3.1-сорти учун 5 630 000 сўмдан тўловларни амалга ошириш мажбуриятини олган.

Даъвогар томонидан шартномага асосан 138,822 килограмм 1.1-сорт, 5,024 килограмм 1.2-сорт, 12,875 килограмм 2.1-сорт, 5,335 килограмм 2.2-сорт, 3,973 килограмм 3.1-сорт, 2,800 килограмм 4.1-сорт жами 168 829 килограмм, 1 172 914 216,39 сўмлик пахта хом ашёсини топширилган, жавобгар томонидан эса ушбу махсулотлар қабул қилиб олинган.

Даъвогар 2021 йилда 168, 8 тонна, 1 172 914 216,39 сўмлик пахта хом ашёсини топшириб, белгиланган режани 65,2 фоизга бажарган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 5.2-бандида шартномада белгиланган нав, сифат ва микдорда махсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик" "Буюртмачи"га топширилмаган махсулот кийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлашлиги белгиланган.

Жавобгар томонидан шартноманинг 5.2-бандига асосан даъвогардан етказиб берилмаган деб ҳисоблаган пахта хом ашёси ҳийматининг 30 фоизи, яъни 125 911 474 сўм миҳдорида жарима ундириб олинган.

Даъвогар ундириб олинган жарима суммасидан норози бўлиб, кенгаш орқали судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар ҳисобидан 125 911 474 сўм асосий қарз ва суд харажатларини ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси иккинчи ва учинчи кисмларига кўра, ҳар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органларининг ҳамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга хилоф қарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Хар кимга бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда ҳолис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг (бундан буён ФК деб юритилади) 8 ва 234-моддаларига, асосан мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Мазкур ҳолатда гарчи, тарафлар ўртасида 125 911 474 сўм жаримани тўлаш бўйича низо мавжуд бўлган холда, жавобгар низони суд тартибида ҳал этиш чорасини кўрмасдан, 125 911 474 сўм жаримани ҳисоблаб ушлаб ҳолган.

Гарчи, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 5.2-бандида шартномада белгиланган нав, сифат ва микдорда махсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик" "Буюртмачи"га топширилмаган махсулот кийматининг 30 фоизи микдорида жарима тўлашлиги белгиланган бўлсада, бирок суд жавобгарнинг даъвогар хисобидан тўғридан—тўғри жарима ундириб олиш ваколати мавжуд эмас деб хисоблайди.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили даъвогар хисобидан ушлаб қолинган жарима қонуний ушлаб қолинганлигини баён этиб, даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни сўраган бўлсада, бирок суд мажлисига ўз эътирозларини тасдикловчи далилларни такдим этмади.

ИПКнинг 66-моддасига асосан иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган тартибда олинган фактлар ҳақидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг талаблари ва эътирозларини асословчи ҳолатлар, шунингдек низони тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган бошқа ҳолатлар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслигини аниқлайди. Бундай маълумотлар ёзма ва ашёвий далиллар, гувоҳларнинг кўрсатувлари, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари билан аниқланади.

ИПКнинг 68-моддасига мувофик ишда иштирок этувчи хар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган холатларни исботлаши керак.

ИПКнинг 72-моддасига кўра қонунчиликка мувофик муайян далиллар билан тасдикланиши керак бўлган иш холатлари бошка далиллар билан тасдикланиши мумкин эмас.

Ушбу кодекснинг 74-моддасига асосан суд далилларга ишнинг барча ҳолатларини жамлаб, уларни суд мажлисида қонунга амал қилган ҳолда ҳар томонлама, тўлиқ ва ҳолис кўриб чиқишга асосланган ўз ички ишончи бўйича баҳо беради, ҳар бир далил ишга алоқадорлиги, мақбуллиги ва ишончлилиги нуқтаи-назаридан, далилларнинг йиғиндиси эса етарлилиги нуқтаи назаридан баҳоланиши лозим.

Шартноманинг 8.1-бандида шартнома шартлари бўйича келишмовчиликлар ва низоли масалалар келиб чиққан тақдирда, тарафлар мустақил равишда уларни судгача ҳал этиш чораларини кўришлиги, тарафлар ўзаро келишувга эришмаган тақдирда эса низоли ҳолатлар тарафларнинг бирининг аризасига асосан суд томонидан ҳал қилиниши белгиланган.

Баён этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво аризасини асосли деб хисоблайди, шу сабабли даъво талабини тўлик каноатлантиришни лозим топади.

ИПКнинг 118-моддаси биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Юқорида қайд қилинганларга асосан суд, даъво аризасини тўлиқ қаноатлантиришни, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 125 911 474 сўм асосий қарз ва 37 500 сўм почта харажати, республика бюджетига 2 518 229,48 сўм давлат божи ундиришни лозим деб топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 66, 67, 68, 72, 74, 75, 118, 176-179- моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъво аризаси қаноатлантирилсин.

Жавобгар "Хата Expo Art Textile" масъулияти чекланган жамият хисобидан даъвогар "Axmadjon Bekzod Zamini" фермер хужалиги фойдасига 125 911 474 сум асосий қарз ва 37 500 сум почта харажати ундирилсин.

Жавобгар "Xamza Expo Art Textile" масъулияти чекланган жамият хисобидан республика бюджетига 2 518 229,48 сўм давлат божи ундирилсин.

Xал қилув қарори қонуний кучга киргандан сўнг ижро варақалари берилсин.

Хал қилув қароридан норози тарафлар шу суд орқали Фарғона вилоят судининг иқтисодий ишлар буйича судлов ҳайъатига бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) ёки ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой муддат ичида кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) ҳуқуқига эга.

Раислик қилувчи, судья

Ш.Мирзаматов

